

Když se potkají historické a fiktivní ženy

Analýza hry Caryl Churchill (v překladu Františka Fröhliche) – Prvotřídní ženy

Nikola Kalná, 542268

Caryl Churchill, britská autorka divadelních her, se ve svých dramatech zabývá především feminismem, zneužíváním moci a sexuální politikou.^[5] Její raná práce rozvíjela Brechtovo epické divadlo. V *Prvotřídních ženách* se tento prostředek projevuje nelineárním zobrazením děje, který vybízí diváky, aby srovnávali historické i nedávné momenty a nezaměřovali se pouze na konec děje, nýbrž se mohli soustředit na průběh událostí. Například Marlenu povýší až ve třetím jednání, ale oslavu jejího kariérního postupu vidíme hned v prvním dějství. Dále se epické divadlo projevuje odhalováním sociálních tříd postav, které vytváří divákům kritický pohled a ti si mohou vytvořit spojení mezi nedávným historickým momentem a svým vlastním.^[2]

Churchill také použila techniku obsazování jednoho herce do více rolí jako doplněk k Brechtovskému epickému divadlu. Tím divákům znemožnila ztotožnit se s určitou postavou a nutila je se zaměřit na tísnivou povahu genderových rozdílů.^[2]

Nástup Margaret Thatcher do pozice premiérky Spojeného království razantně ovlivnil ekonomickou a společenskou situaci (nejen) ve Velké Británii. Caryl Churchill v reakci na tuto změnu napsala *Prvotřídní ženy*, kde se zaměřovala na tehdejší politický systém, na roli ženy ve společnosti a thatcherismus.^[6] Zároveň hru napsala proto, aby vznesla otázku, do jaké míry si feministky druhé vlny kupují thatcherovské ideologie na úkor různých skutečných žen.^[4]

Prvotřídní ženy (Top Girls, 1982) zobrazují určitá období v dějinách skrze postavy žen, z nichž jsou některé úspěšné a jiné nikoliv. Čistě ženské obsazení se zaměřuje především na Marlenu, která zorganizuje slavnostní večeři jako oslavu svého povýšení, která se odehrává v prvním jednání. Hosty jsou/Pozve na ni ... pro pět historických nebo fiktivních žen, které musely obětovat nemalé věci, aby dosáhly úspěchu v patriarchálním světě.

Isabella Birdová (1831-1904) žila v Edinburgu, od svých čtyřiceti do sedmdesáti let hodně cestovala. Paní Nidžó (nar. 1258), Japonka, byla císařovou kurtizánou a posléze buddhistickou jeptiškou, cestovala pěšky po Japonsku. Bláznivá Markéta je námětem obrazu Pietera Brueghela; na obraze téhož jména (Dulle Griet) vede žena v zástěře a v brnění dav žen, které

se prodírají peklem a bojují s čerty. Papežka Jana, převlečená za muže, byla snad papežkou v letech 854-856. Trpělivá Griselda je poslušná manželka, jejíž příběh vypráví Chaucer v Canterburyjských povídkách (Povídka studentova).^[1]

Postavy si neustále skáčou do řeči, což je v textu vyjádřeno pomlčkami a hvězdičkami. Pomlčky slouží k zobrazení, kde v textu skočila druhá postava první do řeči a hvězdičky slouží pro pokračování replik, které byly dříve přerušeny. Ženy si vypráví své životní příběhy, ovšem navzájem se moc neposlouchají, a tak místy dialog působí více jako monolog.

Ačkoliv jsou ženy odlišné a jejich konverzace se točí kolem mateřství, ke kterému každá zaujímá jiný postoj, cestování a vzdělání. Spojuje je všakjednu věc společnou mají. Žijí v patriarchátu, který ženy vnímá jako vlastnictví muže, ženy staví do podřadné role a vnímá je jako neschopné dělat vlastní rozhodnutí.

Marlena, která svým povýšením na ředitelku v pracovní agentuře sesadila muže, inklinuje skrz svůj agresivní individualismus k thatcherismu 80. let.^[7] Churchill chtěla, aby hra představovala komplexní myšlenkový proces a ukazovala komplikované Marleniny postoje a to, čím zaplatila za úspěch.^[3] Tuto informaci se dozvídáme až ve třetím jednání, kdy nás hra zavádí o rok zpět do minulosti, kde Marlena zjistí, že má s ostatními ženami společného více, než by se dalo čekat.

Marlena razí heslo, že *každý může dokázat všechno, když to v sobě má. A pokud to v sobě nemá, místo mu shánět nebude.*^[1]

Marlena se narodila do chudoby a na vrchol se v pracovním žebříčku musela vyšplhat sama bez jakékoliv pomoci. Nevěří na sociální třídy, čímž popírá zjevné rozdíly mezi ní a ostatními ženami. Ačkoliv se Marlena zdá jako představitelka feminismu už jen tím, co v mužském světě jako žena dokázala, své klientky utlačuje a své spolupracovnice vede k rivalitě a přijímá patriarchální postoje vůči zaměstnankyním.^[4]

Ve třetím jednání Marlena navštíví svou neteř a sestru Joyce, s níž se neshoduje vkterou mají rozdílné politické názory.

Marlena *Já myslím, že osmdesátá léta budou senzační.*

Joyce *Jako pro koho?*

Marlena Pro mě. Já myslím, že jdu nahoru, nahoru, nahoru.

Joyce Jo pro tebe. No to jo, to jistě budou.

Marlena A pro celou Anglii, když to chceš vědět. Hospodářství postaví zase na nohy, a frrrr! Kdepak ta naše Thatcherka, to je tvrdá ženská. Tu bych hned zaměstnala.

Joyce Tys je volila, jo?

[...]

Marlena Monetarismus vůbec není blbost.

[...]

Joyce A k čemu je první ženská ministerská předsedkyně, když je to tahleta? To ty bys asi obdivovala i Hitlera, kdyby byl ženská.^[1]

Churchill se snažila zaměřit na negativní vliv, který měla dominance maskulinismu nad feminismem a snažila se zbavit této nadřazenosti, neboť ženy mohly začít napodobovat muže, jenže neviděly vlastní strádání.^[2]

Nakonec se dozvídáme pravdu o Marlenině neteři Angie, která ve skutečnosti není její neteř, nýbrž dcera. Marlena po dítěti netoužila, vybrala si kariéru, o níž si myslela, že ji není schopna budovat s dítětem. Proto Angie nechala u sestry, která se jí s radostí ujala, neboť nemohla mít vlastní děti. Zde se kruh příběhu uzavírá v souvislosti s tématy, která ženy probíraly na začátku hry u večeře.

Churchill věří, že *Prvotřídní ženy* jsou feministická hra, která ukazuje, že thatcherismus a feminismus jsou protikladné.^[7] Churchill ilustruje, že za thatcherismu se podmínky pro většinu žen zhoršily. Díky zobrazení úspěchu prvotřídní ženy Marleny, jehož je dosaženo na úkor útlaku její sestry Joyce z dělnické třídy, lze *Prvotřídní ženy* považovat za kritiku charakteru „superženy“. ^[2]

Zdroje:

Primární

[1] CARYL CHURCHILL, překlad František Fröhlich. *Prvotřídní ženy*. PDF verze ke studijním účelům, neznámo nakladatelství a rok vydání.

Sekundární

[2] *Brechtian Epic Elements in Caryl Churchill's Top Girls*. Scientific Research, An Academic Publisher. [online]. [cit. 2023-04-25]. Dostupné z:

<https://www.scirp.org/journal/paperinformation.aspx?paperid=68254>

[3] *Caryl Churchill*. Encyclopedia Britannica [online]. [cit. 2023-04-25]. Dostupné z:

<https://www.britannica.com/biography/Caryl-Churchill>

[4] HAMEED ALKHAFI, Hameed Abdulameer. THATCHERISM AND ITS IMPACT ON CHURCHILL'S TOP GIRLS AND CLOUD NINE. *Psychology and Education* [online]. 2021, 58(1). [cit. 2023-04-25]. Dostupné z:

<http://psychologyandeducation.net/pae/index.php/pae/article/view/2121/1844>

[5] KARASOVÁ, Kateřina. *CARYL CHURCHILLOVÁ A BRITSKÉ ŽENSKÉ DRAMA 50. AŽ 80. LET 20. STOLETÍ*. 2006. Diplomová práce. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, obor Divadelní věda.

Dostupné z:

https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/6130/DPTX_2006_1_11210_ASZK10001_108149_0_27299.pdf?sequence=1&isAllowed=y

[6] *Období vlády Margaret Thatcherové*. Feminismus [online]. [cit. 2023-04-25]. Dostupné z:

<https://www.feminismus.cz/cz/clanky/politicka-zed-mezi-zenami>

[7] *Thatcherism in Top Girls*. British Library [online]. [cit. 2023-04-25]. Dostupné z:

<https://www.bl.uk/works/top-girls>